

СТРУКТУРНО-КОМПОЗИЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНАЛІТИЧНОЇ СТАТТІ З ЮРИДИЧНОЇ ТЕМАТИКИ

Ірина СЕМЕНЮК (Житомир, Україна)

У статті розглянуто основні структурно-композиційні характеристики аналітичної статті з юридичної тематики, проаналізовано лінгвокогнітивні механізми створення композиційних блоків.

The structural composition features of the analytical newspaper article on a legal problem are investigated in this paper. The linguocognitive mechanisms of composition blocks creation are analyzed.

Актуальність статті визначається дослідженням публіцистичного стилю як підсистеми соціального порядку, яке займає важливе місце у комунікативно-когнітивній системі стилів сучасної англійської мови, функціонує у певному соціально-культурному контексті: науковому, політичному, адміністративному, художньому та ін. За допомогою цих контекстів тексти публіцистичного стилю сприймаються як цілісний словесний твір, який відбиває дійсні життєві ситуації. Публіцистичний стиль відтворює актуальні проблеми суспільного життя та відзначається певним набором мовних засобів, їхньою яскравою експресивністю й оцінним характером [10: 16]. Об'єктом дослідження є аналітична стаття з юридичної тематики як складна багаторівнева структура. Предметом аналізу є структурно-композиційні характеристики аналітичної статті з юридичної тематики. Метою статті є визначити основні композиційні структури аналітичної статті з юридичної тематики, виявити лінгвокогнітивні механізми створення композиційних блоків.

Під поняттям "*аналітична стаття з юридичної тематики*" (АСЮТ) розуміється жанр, призначений для аналізу актуальних, суспільно значущих процесів розслідування злочинів, осіб злочинців, причин злочинності й закономірностей, які ними керують. Функція АСЮТ – відобразити об'єктивну дійсність, дати оцінку фактам, висловленим у газетних повідомленнях [1: 402]. АСЮТ пояснює читачам як суспільну, так і особисту значущість актуальних процесів аналізу злочинів, характерних особливостей особи порушника закону, їхні причинно-наслідкові зв'язки і ініціює читачькі роздуми, дії, пов'язані з предметом відображення у публікації; привертає увагу аудиторії до задач та проблем, які виникають у зв'язку з описуваними ситуаціями; показує стратегічні або тактичні інтереси учасників цих подій [9: 150]. Декодуючи текст аналітичної статті, читач реконструює суб'єктивну реальність через текст, створений автором, і таким чином осягає природу об'єктивної дійсності.

Жанр АСЮТ є неоднорідними. До традиційних газетних статей цього жанру належать [5: 5]: 1) стаття інформативного характеру; 2) оглядова стаття загального характеру; 3) загальна стаття проблемного плану. Перераховані види статей відрізняються наступними ознаками: змістом, рівнем узагальнення, загальним характером побудови; структурою і довжиною окремих речень і всього тексту; широтою лексики, що вживається; ступенем повторюваності лексичних одиниць і граматичних конструкцій; побудовою абзаців і характером зв'язків між ними та ін. [5: 7].

Зміст *аналітичної статті інформативного характеру* зводиться до опису фактів, спостережень. Така стаття, як правило, позбавлена конотацій, окрім функціонально-стилістичної, властивої всім видам публіцистичного тексту. Наприклад: ***Gang Snitch Gets 22 Yrs. For Murder. POUGHKEEPSIE – A confessed killer for a street gang has been sentenced to 22 years to life in prison in the ambush of two men last summer. Sabir Archer, 20, had pleaded guilty to second-degree murder for the June 16, 2002, shooting death of Gregory Bellamy, 28. He also admitted wounding 24-year-old Starling Parker, Bellamy's cousin, in the parking lot of a Poughkeepsie deli.***

Archer was a key witness in the trial of Marcus Wiggins, 23, who was convicted in June of second-degree murder, conspiracy and criminal possession of a weapon. Archer said they killed Bellamy to avenge the shooting death two weeks earlier of Isa Cherry, a fellow member of the Mad Drama gang. Defense attorney Kevin MacKay asked the judge to impose only a 17-year sentence for both shootings, saying his client kept an agreement with prosecutors to testify against Wiggins.

"These people could easily kill my client," he said, referring to Mad Drama members who attended the trial [11].

У цій статті повідомляються факти, пов'язані із відомим судовим процесом над убивцею Сабіром Атером (він сам зізнався у скоєні низки вбивств), який свідчив проти іншого члена своєї банди – Маркуса Вігінса. Автор статті інформативного характеру не ставить перед собою мету виявити причини ситуації, що склалася в ході розслідування цих злочинів, а констатує добровільне зізнання злочинця у скоєних злочинах (*pleaded guilty to second-degree murder; admitted wounding 24-year-old Starling Parker*) та свідчення останнього на суді проти своїх колишніх друзів з певною метою (*a key witness in the trial of Marcus Wiggins; kept an agreement with prosecutors to testify against Wiggins*).

Оглядова стаття відзначається вищим рівнем складності як змісту, так і побудови, високим рівнем узагальнення і містить елементи образності і експресивності [5: 6]. Проаналізуємо приклад оглядової статті загального характеру: **Warrant Says Teen Had Threatened Police Investigators Seek Youth's Cellphone Data.** *The Centreville teenager who shot and killed two Fairfax County police officers last month had made "threats to kill a police officer" on two occasions, including on the day of the attack outside a police station, according to a search warrant. Police are continuing to investigate the shootout May 8 behind the Sully District station in Chantilly that took the lives of Detective Vicky O. Armel, 40, and Officer Michael E. Garbarino, 53. The shooter, Michael W. Kennedy, 18, was killed by officers in the parking lot where he had opened fire. Homicide detectives obtained a search warrant for Kennedy's cellphone. Police declined to say why they were pursuing the teenager's voice mail and text messages from the days and hours before the shooting. The warrant called the messages "evidence relating to the crime of murder" but did not elaborate* [12].

Так, у поданій статті розкривається загальна концепція місця й ролі поліції у вихованні і процесах становлення соціально-етичних відносин між людьми. За своїм характером ця концепція є соціально-етичною. Перш за все тому, що стаття розглядає такий важливий соціальний феномен, як злочинність неповнолітніх і її трансформацію під впливом відносин у суспільстві (*Police declined to say why they were pursuing teenager's voice mail and text messages from days and hours before shooting*). Мета такої публікації полягає в тому, щоб привернути увагу читачів до того, чому поліція як одна з найважливіших рушійних сил законодавчої влади може стати причиною скоєння злочину підлітком.

Загальна стаття проблемного плану пов'язана з потребою вирішення задач важливих, для суспільства. Чим більшого числа людей торкається проблема (у нашому випадку – проблема злочинності), тим вона важливіша та більше заслуговує уваги засобів масової комунікації. Усі вони підпорядковані досягненню основних цілей проблемного виступу: 1) опису і оцінці проблемної ситуації; 2) з'ясуванню причин виникнення проблеми (бар'єру, перешкоди, задачі); 3) встановленню програми і пошуку шляхів вирішення проблеми, тобто формулювання дій [9: 160].

У зв'язку з наведеним вище варто зауважити, що у газетній публіцистиці особливо виразно виявляє себе *категорія оцінки*, оскільки публіцистичний текст народжується завдяки певному способу оцінювання дійсності. Оцінювання в загальній статті проблемного плану – явище комунікативно різнопланове. Вона соціально визначена у часово-просторовому мовному вияві, має прагматичне підґрунтя, оскільки мова преси орієнтована на загальнозначущість, загальнодоступність, дієвість, публічність. Оцінка пов'язана із структурно-семантичними властивостями газетної лексики, через яку здійснюється вплив на читача та формування у нього ціннісних орієнтацій [10: 22]. З логіко-семантичного погляду виокремлюється кілька *типів оцінок*, а саме: *антропоцентричної, християнсько-релігійної, культурно-естетичної, національно-етнографічної, соціальної* [10: 24]. Усі з названих категорій знаходять відображення в загальній статті проблемного плану, оскільки пов'язані з оцінкою людини в навколишньому світі, її потреб і суспільної діяльності. Як правило, опис проблемної ситуації існує в єдності з оцінкою різних аспектів останньої.

Проаналізуємо уривок загальної статті проблемного плану, що присвячується розгляду численних летальних випадків, пов'язаних з долею людей, які брали участь у постановці п'єси Шекспіра "Макбет" [12]. У статті оцінке навантаження несуть питання журналіста,

звернені до акторів і режисера п'єси: *What if you are actually performing "Macbeth"? Then what do you do? You can't just substitute "Scottish Play" every time he's mentioned, can you? Why is theater so superstitious? You guys don't have any "Macbeth" nightmare stories, do you? Want to guess what play was first performed in New Theatre? How about dead man's name?* Для журналіста важливим є виявлення тих причин, на які в сучасних умовах можна вплинути так, щоб запобігти вбивствам. Оскільки будь-яка ситуація містить внутрішні суперечності, це може викликати сумніви в правильності та необхідності постановки будь-якої мети, задачі, пошуку шляхів їхнього рішення. Автор не наводить особисту думку про те, що відбувається, проте після короткого переліку окремих летальних випадків, які відбулися з акторами, формулює в непрямій формі відповідне питання-сумнів (*You need more?*) та адресує його аудиторії. При постановці питання журналіст посилається на досвід людей, які були свідками трагедій.

При виділенні структурних характеристик АСІОТ враховуємо, що діяльність сучасних ЗМІ ґрунтується на використанні вторинної інформації, яка пройшла через руки посередника. Указані особливості пояснюємо необхідністю включення в тексти ЗМІ спеціальних сигналів, які орієнтують читача у "морі авторського тексту" [4: 124]. Найбільш детальна схема композиції текстів АСІОТ містить наступні компоненти [2: 131]: *коротке повідомлення* (включає – заголовок та вступ); *головна подія*; *фон*; *контекст*; *історію*; *вербальні реакції (або коментарі)*. Під час ідентифікації вказаних складників тексту читач спирається на графічні та семантичні сигнали. *Заголовок і вступ* (які утворюють *коротке повідомлення*), відокремлені від решти тексту завдяки ініціальній позиції та більшому шрифту, який забезпечує їхню візуальну визначеність. При ототожненні *головної події*, яка охоплює частину повідомлення, що розкриває зміст заголовка та вступного абзацу, читач спирається на тематичну єдність тексту. Остання становить головний зміст інформації і визначає їх макроструктуру, тобто ґрунтується на семантичних критеріях. Надзвичайна подібність *фону*, *контексту* та *історії* зумовлює їхнє злиття, а тому обмежимося виділенням єдиної категорії *фону*, про яку сигналізують лексичні одиниці, що локалізують інформацію до або після *головної події*. До факультативних категорій відносяться *коментарі (вербальні реакції)*, що включають висновки, припущення, роздуми та іншу додаткову інформацію [2: 258].

За традиційним підходом *композиція* публіцистичного тексту має такі складові: *зав'язка*, *розвиток події*, *кульмінація*, *розв'язка*, *епілог* [6: 12-19]. Беручи за основу ці елементи, виділяють такі основні композиційні блоки: 1) вступ до проблеми (як еквівалент експозиції); 2) постановка проблеми, введення тези та антитези; 3) зіткнення тези та антитези (еквівалент зав'язки); 4) аргументація, що доводить істинність тези та спростовує антитезу (еквівалент розвитку події); 5) рекомендація, синтез, похідне від зіставлення тези та антитези; 6) результат проведеного порівняння (еквівалент кульмінації); 7) "образний орієнтир", узагальнена оцінка, що дає можливість застосування робочої ідеї для осмислення та оцінки інших аналогічних проблемних ситуацій (еквівалент розв'язки) [7: 118]. Цей деталізований план розгортання статті можливо звести до наступної схеми побудови газетного повідомлення: певна *теза-положення* (у вступі або інтродуктивному блоці), яка потім *доводиться*, *доповнюється*, *підтверджується*, *розшифровується* рядом доказів та аргументів і *приходить* до певного висновку в кінцівці.

У більш об'ємних інформаційних матеріалах композиція статті підкоряється закономірностям, які, умовно кажучи, можна сформулювати як правило "*снігової грудки*" [8: 260]. Суть його полягає в наступному: заголовок повідомлення дає найважливішу інформацію, перший абзац стисло висвітлює цю інформацію, послідовні абзаци розширюють, уточнюють, доповнюють відомості, висловлені у заголовку і в першому абзаці. Наприклад: *Prosecutors: Jury's Morales letters faked*. Заголовок указує головну тему тексту. Йдеться про аморальну поведінку адвокатів, які щоб допомогти уникнути смертної кари своєму підзахисному, надіслали губернатору штату Каліфорнії Арнольду Шварценегеру листа з проханням помилувати засудженого від імені членів суду присяжних, хоча останні свою причетність до цієї справи заперечують. Проте як і перший, так і наступні абзаци містять посилання на джерело інформації – *SAN FRANCISCO (AP) – Lawyers for a death row*

innmate, including former Whitewater independent counsel Kenneth Starr, sent fake letters from jurors asking California's governor to spare the man's life, prosecutors said Friday. Причому перший абзац статті повідомляє основні факти.

Другий і третій абзаци розгортають думку, інтерпретуючи кожне слово першого, скорочують те, що вже розкрито раніше, та розкривають те, про що на початку лише згадувалося: *The jurors denied they thought Michael Morales deserved clemency because some of the testimony at his trial may have been fabricated, said Nathan Barankin, spokesman for Attorney General Bill Lockyer. San Joaquin County prosecutor Charles Schultz also said the letters sent to Gov. Arnold Schwarzenegger last week were "untrue" and "pure fiction."* Четвертий і п'ятий абзаци дають інформацію про іншу точку зору на подію, а саме думку адвокатів щодо зміни свідчень членів суду присяжних: *Morales' other clemency attorney, David Senior from Los Angeles, said he stood by the validity of the six sworn statements he and Starr sent to the governor. He suggested that the jurors might have gotten cold feet when they were contacted by prosecutors in the last two days. "When the D.A. and A.G. show up with badges and guns and say whatever, they can intimidate a lot of people and that's their game," Senior said.* Шостий абзац виконує роль підсумку і доводить, що остаточне вирішення конфлікту залежить від позиції губернатора: *Schwarzenegger spokeswoman Margita Thompson declined to address the dispute, saying only that the governor, when deciding on clemency, will consider "all the information that is provided to him when making the decision" [13].*

Отже, тенденція до спрощення публіцистичного тексту зумовлює рухомість структури та призводить зменшення кількості композиційних блоків до трьох. Тому головними елементами стають *експозиція, корпус* (що вміщує розвиток події) та *висновки* (кульмінація та розв'язка), інші складові, на нашу думку, є факультативними.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. – М.: Изд-во литературы на иностр. языках, 1958. – 457 с.
2. Дейк ван Т.А. Язык. Познание. Коммуникация: Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1989. - 312с.
3. Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 350 с.
4. Луканина М.В. Газетный текст через призму теории коммуникации // Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2003. – №2. – С. 124-133.
5. Мальчевская Т.Н. Научный текст как объект исследования при разработке стилистических проблем теории речевой коммуникации // Чтение, перевод, устная речь. Методика и лингвистика. – Л.: Наука, 1977. – С. 1-12.
6. Особливості мови і стилю засобів масової інформації / А.П. Коваль, Г.Я. Солганик, О.Ф. Пінчук та ін. - К.: Вища школа, Вид-во КДУ, 1983. – 151с.
7. Пешкова Т.В. Прагматичні аспекти літературно-критичної статті (на матеріалі рецензій німецької газети «Süddeutsche Zeitung») // Вісник КНЛУ. Іноземна філологія. - К.: ВПЦ «Київський університет». - 2002. - № 33. - С. 114-119.
8. Стилистика английского языка / Мороховский А. Н., Воробьева О. П., Лихошерст Н. И., Тимошенко З. В. – К.: Вища школа, 1984. – 247 с.
9. Тертычный А.А. Жанры периодической печати. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 312 с.
10. Шаповал О.В. Комунікативно-стильові параметри вторинної номінації в газетно-журнальній публіцистиці 80–90-х років ХХ століття: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. - Дніпропетровськ, 2003. - 187 с.
11. <http://www.nypost.com/news/regionalnews/3872.htm>
12. http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2006/06/03/AR2006060300894_pf.html
13. http://www.usatoday.com/news/nation/2006-02-11-jury-letters_x.htm?csp=34

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ірина Семенюк – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської мови ННІ іноземних мов Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: прагматика тексту, лексична семантика, порівняльна стилістика англійської та української мов, функціональна стилістика.